

A. Chačaturov, mistr

Útok

Jako jeden z nejtěžších úkolů i pro dobrého šachistu se jeví docílení pozice, potřebné k zahájení útoku

CH.R. Capablanka

Útok představuje v šachové partii soustředěné napadení nepřátelských figur, mající jako konečný cíl dát mat nebo přinést materiální převahu. Mezi průběžné cíle útoku patří - vynucení toho či onoho oslabení pozice protivníka a také zajištění postupu průchozích pěšců.

Eduard Lasker ve svojí učebnici „Strategie šachu“ psal :
„Napadení je úspěšné pouze tehdy, je-li útočník schopen přesunout na pole bitvy víc figur, než je schopen obránce vrhnout do obrany. Při tom není podstatná absolutní hodnota figur vůči pěšcům, ale relativní, založená na jejich působnosti.“

Myšlenku ilustrujme fragmentem z partie **Panov – Simagin** (Moskva, 1943)

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	+	r	♙	t	k	+	(
7	p	p	+		p	p	v	p	'
6	♞		p	l	♞	p	v	&	
5	+		+		+			%	
4		+		P	+	P	+	\$	
3	+	N	N		+	P	+	#	
2	P	P	P	♙		+		P	"
1	+	♞	R	+	L	+	R	!	
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

Bílý se chystal po výměně střelců zahájit standardní útok postupem h pěšce. V tomto okamžiku provede Simagin tah, který se jeví na první pohled jako udivující. **12...Sh8!!**
Ukazuje se, že si černý cení svého střelce výše než věž.

Zdůrazňuji, že oběť kvality je provedena černým ne v procesu

nějaké kombinace, ale v klidné situaci, kdy nepřátelské síly ještě nepřišly do kontaktu. Vše se založeno na tom, že v dané pozici je střelec lepší než věž a slouží jak obraně, tak útoku.

Partie se zakončila takto :

**13.S:f8 D:f8 14.Jd4 Sc4
15.g5 Jfd7 16.Sh3 e6 17. Kb1
Je5 18.f4 Jf3!19.J:f3 S:c3
20.bc d5!21. Dc1 Ja4 22.ed
S:a2! 23.Ka1 Dc5 24.de J:c3
25.Vd4 S:e6** a černý vyhrál.

Nyní se podíváme na partii
Short – Ljubojevič
(Amsterdam, 1988)

**1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 cd
4.J:d4 Jf6 5.Jc3 Jc6 6.Sg5 e6
7.Dd2 a6 8.0-0-0 h6 9.Se3 Sd7
10.f4 b5 11.Sd3 Se7 12.Kb1 b4
13.Jce2 0-0 14.h3 Dc7 15.g4
Db7 16.Jg3 J:d4 17.S:d4 Sc6
18.Vhe1 Vfe8**

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	r	+		+	r	+	k	+	(
7	+	q	+		v	p	p		'
6	p	+	l		p	p	n		p &
5	+		+		+		+		%
4		p		v	P	P	P	+	\$
3	+		+	L	+		N	P	#
2	P	P	P	Q		+		+	"
1	+	K	+	R	R		+		!
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

Využívajíc měkkou hru soupeře, podařilo se bílému získat ohromnou převahu na královském křídle. Početně stejné figury černého jsou rozloženy nevhodně, neúčastní se obrany svého krále ani protiútoku na krále soupeře. Není tedy divu, že se pozice černého během několika tahů rozvalí. **19.g5 hg 20.fg Jd7 21.S:g7!** *Zdůrazňuji, že takováto oběť není plodem náhody, ale zákonitě vzniká v pozicích s velkou koncentrací útočných sil.* **21...K:g7 22.Jh5 Kg6 23.e5! K:h5 24.Df4 S:g5 25.D:f7** a černý brzo vzdal.

Kromě převahy sil na rozhodujícím úseku boje měl bílý i celkovou převahu v rozvinutí sil. Dalším nemateriálním druhem převahy se jeví převaha prostorová.

V tomto druhém případě bude pohyblivost figur pochopitelně vyšší než u soupeře, což jak je známo, vytváří dostatečné předpoklady k zahájení útoku. Rychlost rozvinutí útoku bude ale v každém z těchto případů různá.

Prostorová převaha bývá zpravidla více stabilní a útok se v tomto případě rozvíjí pomaleji s využitím rezerv, s případnými

profylaktickými tahy
(**profylaxe** = předcházení
možným hrozbám)

Naproti tomu převaha ve
vývinu má tendenci se
zmenšovat, především při
nedostatečně aktivní hře. Nelze
jej příliš zvětšit nebo nadlouho
upevnit. Proto je nutno
vývinovou převahu co nejdříve
transformovat do materiální
převahy. Jeden z postulátů
W.Steinitze zní : „Ten, kdo má
převahu, je povinen útočit“ To
se především vztahuje
k vývinové převaze.

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	r	+	l	∞	t	k	+	(
7	p	p	+	n	∞	p	p	p	'
6	+	p	+	+	&				
5	+	p	P	p	+	%			
4	+	P	+	P	+	+	\$		
3	P	P	L	+	P	+	#		
2	+	Q	+	N	+	P	P	"	
1	R	∞	K	+	R	!			
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

Na diagramu je pozice
z partie **Capablanca – Ragozin**
(Moskva, 1935). Převaha
bílého v prostoru je očividná
(pěšec d5 odnímá černým pole
e6 a c6) a začíná jeho
plamenný útok. **12.h4 Jb6**

13.g4 f6 Ragozin hodnotí tento
tah jak rozhodující chybu. Podle
jeho názoru bylo nutné 13...Sd7
14.Jg3 Ja4, s cílem provést
protiútok po a6+b5.

**14.Jg3 Kf7 15.g5 Jg8 16.f4
Ke8 17.f5 De7 18. Dg2 Kd8
19.Jh5 Kc7 20. gf gf 21.Jg7**

Bílý uchvátil otevřený
sloupec „g“ a připravuje vtržení
na 7 nebo 8 řadu.

**21...Sd7 22.h5 Vac8 23.h6
Kb8 24.Vg1 Vf7 25.Vb1 Df8
26.Se2 Ka8 27.Sh5**

Po útěku černého krále se
stává cílem útoku získání
materiální převahy.

**27...Ve7 28.Da2 Dd8
29.Sd2 Ja4 30.Db3 Jb6 31.a4!
Vb8**

Nad černým visí jako
Damoklův meč hrozba Jg7-e6.
Na 31...S:a4 32.Da2 Sd7 mohlo
přijít 33.Je6 S:e6 34.de a 35.Sf7

**32.a5 Jc8 33.Da2 Df8 34.
Se3 b6 35.a6 Dd8 36.Kd2 Df8
37.Vb2 Dd8 38.Db1 b5** (jinak
vyhrával bílý po Db1-f1 a
Jg7.e6 s následným Sh5-f7)
**39.cb Jb6 40.Da2 c4 41.Da3
Dc7 42.Kc1 Vf8 43.Vbg2 Db8
44.Db4 Vd8 45.Vg3 Vf8 46.Je6
S:e6 47.de Vc7** (hrozilo Sf7)
48.D:d6 Je7 49.Vd1. černý
vzdal

Podívejme se na fragment partie **Lasker – Pirc** z téhož turnaje.

```

X A B C D E F G H Y
8 r + l + k v t (
7 + p + + p p '
6 p + p p n + &
5 + + + + %
4 + q n P + + $
3 + n v + #
2 P P P + + P P "
1 R + Q + R k !
x a b c d e f g h y

```

Ještě dva tahy (Se7 + 0-0) a u černého bude vše v pořádku, ale....

13.V:f6! Jediná cesta ke králi. **13...gf 14.Dh5 Kd8**
 14...Ke7 15.Jf5! ef 16.Jd5 a bílý vyhraje. Nebo 14...Kd7 15.Df7 Se7 16.Jf5! Ve8 17.Vd1 s tímž výsledkem.

15.Df7 Sd7 na 15...Se7 následuje opět 16.Jf5! Dc7 17.Ja4 Vf8 18. D:h7 Ke8 19.Sb6 Dd7 20.Dh5 Vf7 21.Jg7 Kf8 22.Dh8X(Lisicin)

16.D:f6 Kc7 17.D:h8 Sh6 18.J:e6 D:e6 19.D:a8 S:e3 20.Kh1 černý vzdal

Následující pozice vznikla v partii **Aljechin – Lundin** (Bern, 1935)

```

X A B C D E F G H Y
8 r + l + t k + (
7 p p + n v p p p '
6 + p + n + &
5 w + + v %
4 + P n + + $
3 + n + + #
2 P P Q + P P P "
1 + k R + L + R !
x a b c d e f g h y

```

Bílý má sice více prostoru, pozice černého je ale beze slabin.

12.h4 Jc5 13.Kb1 Vd8 14.Se2 Dc7 15.Sf3 a5 16.Vhe1 posledními tahy upevnil bílý svoji pozici v centru.

16...g6 17.g4 Je6 18.J:e6 S:e6 19.h5!

S hrozbou 20.hg hg 21.V:e6. Na 19...S:c4 následuje 20.V:e7 D:e7 21.Je4 s výhrou (A.Aljechin)

19...V:d1 20.J:d1 Je8 21.Sh6 Sf6 22.hg hg 23.Jc3! oběť pěšce pro aktivizaci jezdce **23...S:c4 24.Je4 De5**

Na 24...Sd5 Aljechin ukazuje 25.J:f6 J:f6 26.Dc3 Dd6

27.S:d5 cd 28.Vh1 De6 29.f3!
s výhrou.

25.g5! Db5 26.J:f6 J:f6
27.Dc3 Ve8 28.Vc1 (28.gf
Df5!) **28...Df5 29.Ka1 Kh7**
30.D:c4 černý vzdal

Na závěr si prohlédneme
partii

Kaválek – Lundin
(Montreal, 1979)

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	r	+	l	+		t	k	+	(
7	+	p	ϕ		v	p	p	p	'
6	p	+	n	p	p	ϑ		+	&
5	+		+		v				%
4		+		N	P	P		+	\$
3	+		N		+		+		#
2	P	P	P	⊗		+	P	P	"
1	+	K	+	R	+	L	+	R	!
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

Různostranné rošády při
polozavřeném centru jsou
předzvěstí vzájemných útoků na
krále pod heslem „kdo dřív“.

11.Se2 Vd8 12.Sf3 (srovnejte
s analogickým manévrem
Aljechina) **12...h6?** Zbytečné
oslabení pozice krále.

13.h4! J:d4 14.D:d4 b5
15.Df2 (15.e5? de 16.D:e5
Va7!) **15...Sb7 16.g4 b4**
17.S:f6 S:f6 18.Je2 Dc5 19.Dg2
g6 20.g5 hg 21.hg Sg7 22.Vh3

bílý připravuje operaci po linii
„f“ (23.f5 ef 24 ef S:f3 25.V:f3)

22...Vac8 23. Jc1 Vc7

Postup a postup a6-a5-a4 se již
opožďuje, přičemž k tomu bylo
třeba 22...Vdc8. Černý své
naděje vkládá do linie „c“.

24.Jd3 Dd4 25.f5 Vdc8

Lepší obranou bylo 25...ef
26.ef S:f3 27.V:f3 gf28.Vf4
Da7 29.J:b4 Db7 s určitými
šancemi na remízu.

26.f6 V:c2

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8		+	r	+		+	k	+	(
7	+	l	+		+	p	v		'
6	p	+		p	p	P	p	+	&
5	+		+		+	P			%
4		p		ϕ	P	+		+	\$
3	+		+	N	+	L	+	R	#
2	P	P	r		+		+	Q	"
1	+	K	+	R	+		+		!
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

27.Dh1! a5 28.V:h7 S:f6 29.gf
D:f6 30.e5! de 31.S:b7 e4
32.Vf1 černý vzdal

Následují 4 diagramy
k tématu.

1)BNT Jak využije bílý svoji vývinovou převahu ?

(3 body)

```

XABCDEFGHIY
8r + l + t k + (
7p p + p + v p '
6 + + + p + &
5+ w + p N %
4 + n + + $
3+ v + W #
2P P + P P P "
1+ KR + L + R!
x a b c d e f g h y

```

2) ČNT Bílý útočí na dámském křídle, černý na královském. Čí hrozby jsou reálnější? Podložte názor variantami (4 body)

```

XABCDEFGHIY
8 + l + t k + (
7+ + w v p '
6p + Qp + p + &
5+ p P + p + %
4 + P + p + + $
3P N P P #
2 + v P P "
1+ R + + K !
x a b c d e f g h y

```

3)BNT Může bílý zahájit útok tahem h4 ? Uveď variantu.

(4 body)

```

XABCDEFGHIY
8 + k t + t (
7p p p q v p p p '
6 n n + p + l + &
5+ + P + %
4 + P P + + $
3P + v N N #
2 P W L + P P "
1+ KR + + R!
x a b c d e f g h y

```

4)BNT Bílý zahrál 1.g5. Je tento tah správný? Uveď variantu. (4 body)

```

XABCDEFGHIY
8r + q t + k + (
7p l + v p p '
6 p + p n p &
5+ + N + %
4 + P v + P P $
3P + L + + #
2 P Q + P + "
1+ KR R + !
x a b c d e f g h y

```

© Z časopisu Šachmaty 2/89 a
Přeložil a upravil Dr.J.Brom.